

بزرگداشت

زنده یاد دکتر ابوالقاسم گرجی

جلد دوم

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

تهران آبان ماه ۱۳۸۰

۵

تاریخ برگزاری بزرگداشت
۲۷ بهمن ماه ۱۳۸۹

مجموعه مقالات بزرگداشت دکتر ابوالقاسم گرجی / به

کوشش تیمورت بشیره

امید قیبری

تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۹۰

جلد ۲

سلسله انتشارات انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، شماره

۵۵۳۷۱۰۹۷۲ مجموعه زندگی نامه ها، ج ۱۰۹/۲

۸ - ۲۰۸ - ۵۲۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ۶۰۰۰۰ ریال

فیا

گرجی، ابوالقاسم، ۱۳۰۰ - ۱۳۸۹ مقاله ها و خطابه ها

بشیره، تیمورت، ۱۳۵۹ -

انجمن آثار و مفاخر فرهنگی،

۱۳۸۹ ج ۱۳۸۹/۲ CT۳۰۳۱۰۹۷۲

۹۲۰/۰۲

عنوان و پدیاورد

ویراستار

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

فروست

شابک

رسمیت/فهرست نویسی

موضوع

شماره افزوده

شماره افزوده

رده بندی تکگوه

رده بندی نویسی

شماره کتابشناسی ملی

۵۴۱۵۱۷۳

۱۵۴

۲۸.۴۹۲

۱.۲

۱۹۴۹۲۹

سلسله انتشارات و مجموعه زندگی نامه‌ها

۵۵۳۳۱۱۰۷۱

مجموعه مقالات بزرگداشت دکتر ابوالقاسم گرچی (جلد دوم)

● به کرشمه: همبخت شیریه ● ویراستار: امین قنبری ● مقدمه آزاد

● ناشر: قوه چاپیه کوشش بیرونی ● ناشر عمومی: پارسیان ● چاپ: شریف

● مسطقی: شیرازی ● نوبت چاپ: دوم، ۱۳۹۰ ● جدول: ۱۵۰۰ جلد

● قیمت: ۲۰۰۰ تومان ● همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است

● شابک: ۹۷۸-۹۶۴۵۲۸-۲۰۸-۸ ● ISBN: 978-964-528-208-8

انجمن آرزو سازان

خیابان ولی عصر - بل ایر هادر - خیابان سرگرد بشیری شماره ۷۱

تلفن: ۵۵۳۳۵۲۱-۳

دانشگاه علامه طباطبائی
کتابخانه مرکزی
تاریخ: ۱۳۹۰/۰۳/۰۳

فهرست مطالب

- ۴۹۹..... جرم یا جنک؟ تأملی در شناختی در مفهوم مجازیه / حسن غلامی
- ۵۲۵..... نگارش / مجید ضامی
- ۵۱۹..... اخلاق گرایی عقلی / حسن غلامی
- ۵۷۹..... ضمان تلف و نقص نای از استعمال مورد عاریه / محمود کاظمی
- ۶۳۷..... نقش منقول اخلاق در تولید علم / کوروش کارلانی
- ۶۴۱..... قاعده فقهی / اسدالله علی
- ۶۷۹..... پیشگیری انظامی از - به مصرف مواد مخدر / غلامرضا محمدعلی
- ۷۱۹..... عدل در قصاصات: یک صل، یک روایت / حسن محسنی
- ۷۴۱..... غدای بر اعتبار رأی ناسی واحد و رأی اکثریت / فیروز محمودی
- ۷۳۳..... تأملی بر بند ایه سوره بقره / قانون مجازات اسلامی / امیر سعید مظفری
- ۷۵۵..... ضرورت بازنگری احکام تحدید نظر ناطریه... / حسعلی مؤذن آزادگان
- ۸۰۳..... داورسی و حکم غیاب در فقه اسلام / علی مهاجری

به استاد امیرالقاسم گرجی به تکلیف در درستی فضایل اخلاقی غوطه می خورد

اخلاق گرای قانونی

مقدمه

مراد از اخلاق گرای قانونی، در فلسفه حقوق کفیری آن است که آبا حکومت می تواند در حوزه اخلاق دخالت کفیری کند و افعال نادرست اخلاقی را ممنوع یا افعال درست اخلاقی را الزام نماید. پاسخ مثبت یا منفی به چنین پرسشی، بهسان سایر پرسش های بنیادین راجع به جرم انگاری، بسته به رویکردی تجویزی است که نسبت به جرم انگاری اتنا ذکرده ایم. جرم انگاری فرایندی حقوقی است که طی آن، حکومت ها با تمسک و توسل به قوه فاعله و

کنند؟ باید متوسل به اخلاق شد؛ البته باید متعظرت، این نکته بود که معنای اخلاق در این دو مفهوم یکسان نیست. مراد از اخلاق در اخلاق‌گرایی قانونی، اخلاق متعارف است و مراد از اخلاق به عنوان رویکرد تجویزی نسبت به جرم‌انگاری، نظریه اخلاقی است. به بیانی دیگر با توسل به نظریه اخلاقی می‌توان مداخله قهرآمیز حکومت در فضای آزاد رفتاری و به تبع، تحمیل درد و رنج را توجیه کرد و البته محدود. آن را نیز مشخص ساخت. طبیعی است که تعیین محدوده کلی جرم‌انگاری با توسل به نظریه اخلاقی، این بحث را نیز در میان خواهد کشید که رویکرد اخلاقی منتخب ما، حکومت را مجاز به دخالت کیفری در حوزه اخلاق (اخلاق متعارف) می‌داند یا خیر؟ به تعبیری دیگر، پرسش از التزام کیفری اخلاق در زیرمجموعه وضع کلان حد جرم‌انگاری قرار می‌گیرد و برای ترسیم دقیق محدوده کلی جرایم، ناگزیر باید به این مسأله نیز پرداختیم. در این مقال سه آن نداریم که وارد بحث‌های پیچیده و نودرتوی اخلاق‌گرایی قانونی شویم یا از منظر نظریه‌های اخلاقی گریه‌گونه، جرم‌انگاری از مال ضداخلاقی را بررسی کنیم - این امر مستلزم مجال و مقالی فاخ است. نگارنده چنین می‌انگارد که هرگونه بحث و فحص فیق و منظم در این خصوص، مستلزم تبیین و تحلیل مفهومی اخلاق‌گرایی قانونی است تا اولاً، دراییم که مراد از اخلاق چیست؟ ثانیاً، معنای عمل ضداخلاقی چیست؟ ثالثاً، دخالت کیفری دقیقاً به چه معنا است؟ ضرورت پرداختن به این پرسش‌ها در جامعه ما به خوبی احساس می‌شود. در جامعه‌ای که از یکسو سابقه طولانی در خلط مفهومی مباحث بنیادین دارد و از سوی دیگر اخلاق را به مواضع و اندرزهای اخلاق (آن هم

بلاطرح صمیمی، از حاکمیت‌تصمیم‌گیرانین کنه‌ری اهل مال و مال از حیله‌آزاد رفتاری به قلمرو کنترل دولتی قهرآمیز معتدل می‌کنند. بی‌گمان در فضایی که آدمی، آزادی را ارج می‌نهد و آن را برای وصول به خودشکوفایی ضروری می‌شمارد، هرگونه تحدید آزادی، در نگاه نخستین، امری ناموجه و قابل اعتراض می‌نماید و دست‌یاری به آن، محتاج اقامه دلایل موجه‌ساز می‌گردد. طبیعی است در صورتی که تحدید آزادی توأم با تهدید به تحمیل درد و رنج گردد، ضرورت اقامه دلایل موجه‌ساز و مشروعیت‌بخش دور چندان می‌گردد. به بیانی دیگر، حکومت باید به این پرسش‌های بنیادین، پاسخی معقول و موجه ارائه دهد که چرا به ممنوعیت کیفری اعمال دست می‌یازد و آزادی‌های افراد را با توسل به کیفر محدود می‌کند؟ دیگر آن‌که حد مداخله قهرآمیز دولتی در فضای آزاد رفتاری تا کجا است؟ پاسخ به چنین پرسش‌های فراحقوقی از عهده حقوق بیرون است. پاسخ‌های حقوقی، مستلزم اتخاذ رویکردی توصیفی به جرم‌انگاری بوده و تکفل توضیح و تبیین ساز و کار جرم‌انگاری هستند. وانگهی پاسخ به پرسش‌های فوق (که در سطحی فراحقوقی مطرح می‌شود) متوقف بر اتخاذ رویکردی تجویزی در خصوص جرم‌انگاری است. برای اتخاذ چنین نگرشی، باید گام به سطحی فراتر از حقوق گذاشت و از منظری ماورای حقوق، بدان نگریم. سطح فراحقوقی که می‌تواند پایانه بر آن، پرسش‌های بنیادین راجع به ساز و کار جرم‌انگاری را پاسخ گفت و در نتیجه اقدامات و تصمیمات قابل اعتراض حکومت را توجیه کرد، «اخلاق» است. بنابراین برای پاسخ به این پرسش، که آیا حکومت می‌تواند در حوزه اخلاق دخالت کیفری